

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนชุมชนตรอกแดง

เทศบาล ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง

จังหวัดนครราชสีมา

นาง สุมาลี ทันวงศ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2545

ISBN

บทคัดย่อ

สุมาลี ทันวงศ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

กองทุนชุมชนตรอกแดง เทศบาลตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทร์พรชัย, 135 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนตรอกแดง ได้ทำการเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2544 – 31 กรกฎาคม 2545 สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อทราบการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การเกิดกองทุน ระบบบริหารกองทุน การเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย การเกิดองค์กรเครือข่าย รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

วิธีการประเมิน ใช้แนวคิดการประเมินโครงการเชิงระบบ (System Approach) โดยเลือกใช้ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) ประชากร และกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชน โดยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ส่วนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบรายงาน (บร.1-บร.12) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต แบบสอบถามและสำรวจ (มาตราจัดอันดับ แบบตรวจสอบรายการ) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ลักษณะเป็นตัวเลข ค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นลักษณะบรรยายเกี่ยวกับความเข้าใจและความคิดเห็น

ผลของการประเมินโครงการกองทุนชุมชนตรอกแดง สมาชิกในชุมชน มีการสร้างงาน สร้างอาชีพ มีคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารกองทุน การนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนทางด้านประชากร การทำกิจการของผู้กู้ด้านเงินทุนต่าง ๆ ในด้านปัจจัยบวกมีการจัดตั้งกลุ่มกองทุนสัจจะ ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ในด้านลบสมาชิกบางรายไม่พอใจในการพิจารณาเงินกู้ การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ ในชุมชนไม่สามารถสร้างเครือข่ายองค์กรในการเรียนรู้ ความเข้มแข็งของชุมชน มีผู้นำที่ดี ซื่อสัตย์ ร่วมกันแก้ไขปัญหา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆที่
กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย
อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. อังศักร อินทร์พรชัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณา
เป็นกรรมการในการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ให้คำแนะนำ แก้ไข เพื่อให้งานวิจัย
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยี
การจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำ
ปรึกษา และให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
- คุณ คมกฤษณ์ ถิมปัญญาเลิศ นายกเทศมนตรี พร้อมคณะเทศมนตรี ตำบลปากช่อง
และพัฒนาชุมชน ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาเรื่องชุมชน แนะนำ ในด้านการ
ปฏิบัติการในพื้นที่
- นายวิเชียร เฟื่องขาว ผู้นำชุมชน (ประธานกองทุน)และคณะกรรมการกองทุน ที่ให้ข้อมูล
และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในชุมชน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ
ตลอดจนเพื่อนบัณฑิตกองทุน ที่กรุณาช่วยเหลือ ใต้ถาม และให้กำลังใจ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณพระคุณพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมให้การ
ศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา และบุคคลสำคัญที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งนี้ นายเรืองฤทธิ์ ทันวงศ์
และลูกๆ ซึ่งคอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

ธูมาลี ทันวงศ์

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
๐๐๑๓๗ อินทรมรรษ

(รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทรมรรษ)

กรรมการสอบ

.....
วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล

(อาจารย์ วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล)

วันที่ 30 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

๙ ต.ค. 2545

วันที่ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
หน้าอ้อมิติ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1 - 4
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5 - 15
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
2. ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	13
4. หลักการประเมินรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์ โมเดล.....	15

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	16 - 34
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	16
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	19
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด ที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	20
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	23
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	35 - 55
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	45
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	53
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	56 - 61
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	56
2. วิธีดำเนินการ.....	56
3. ผลการดำเนินการ.....	57
4. อภิปรายผล.....	58
5. ข้อเสนอแนะ.....	60
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	63 - 134
ภาคผนวก ก ระเบียบต่างๆ.....	65
ภาคผนวก ข แผนที่ตั้งชุมชนตรอกแดง.....	95
ภาคผนวก ค แบบรายงาน บร.1 - บร.12	96
ประวัติผู้เขียน	135

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แสดงองค์ประกอบของระบบ.....	16
2 แสดงการทำงานของหน่วยระบบย่อยต่าง ๆ.....	17
3 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	18

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบรายงาน (ปร.).....	26
4.1 แสดงจำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	41
4.2 แสดงกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนชุมชนตรอกแดง.....	49

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร (ศูนย์ประชาสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการ. 4 ม.ค. 2545 , มติชนรายวัน , น.18 แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม) มีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม อย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจน และนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มีการจัดตั้งกองทุนนี้คือ ประชาชนจะได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญา และศักยภาพสำหรับก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้

จากนั้นมากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงได้เกิดขึ้นตามนโยบาย โดยรัฐบาลจัดสรร เงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท จำนวน 74,881 กองทุน ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมและสร้างรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน อย่างไรก็ตามปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก็คือการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยคุณค่า และใช้ภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน มีการเชื่อมโยง มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ และเอกชน

หลังจากที่ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นแล้ว รัฐบาลก็ได้ส่งเงินให้แก่หมู่บ้านและชุมชน ที่มีความพร้อมได้รับไปดำเนินการ ขณะนี้งานได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว สมควรจะต้องมีการประเมินกองทุนชุมชน เพื่อจะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละชุมชนท้องถิ่น บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใด โดยมีนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ และเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปแบบของ “สารนิพนธ์”

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

Context ขอบเขต หรือบริบทของหน่วยชุมชนท้องถิ่น คือ มีหน่วยระบบอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากระบบในท้องถิ่น ซึ่งให้ปัจจัยนำเข้าแก่หน่วยนี้ และรับเอาผลผลิตของหน่วยท้องถิ่นและหน่วยอื่นๆเมื่อนำมารวมกันเรียกว่า บริบทของหน่วยนี้ บริบทมีอิทธิพลต่อหน่วยอย่างมากอาจเป็นผู้สร้างและเปลี่ยนแปลงหน่วยระบบทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตของหน่วยระบบ

Input ปัจจัยนำเข้าในที่นี้ ได้แก่ ตัวคนในท้องถิ่น ได้รับเอาบางสิ่งบางอย่างเข้ามาในหน่วยระบบ เพื่อนำไปเข้ากระบวนการและแปลงรูปเป็นผลผลิต ปัจจัยนำเข้าบางตัวเช่น “บุคคล” สามารถจัดการเลือกสรรปัจจัยนำเข้าตัวอื่น ๆ ได้ สามารถกำหนดกระบวนการและกำหนดลักษณะของผลผลิตของหน่วยระบบได้

Process กระบวนการในที่นี้ ได้แก่ หน่วยระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบแผนชัดเจน และมีความคงที่ในห้วงเวลาหนึ่ง สามารถสังเกต และประเมินได้ กระบวนการทำงานนี้ คือการที่ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากระทำปฏิริยาต่อกันจนเกิดเป็นผลผลิตของหน่วยระบบ อาจจะมีหลายขั้นตอนและแต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นหน่วยระบบในตัวเอง คือ มีคุณสมบัติทุกข้อ

Product ผลผลิตในที่นี้ ได้แก่ หน่วยระบบที่ให้ผลผลิตบางอย่างเป็นผลมาจากการทำงานของหน่วยระบบ ผลผลิตดังกล่าวอาจมีมากกว่าหนึ่งรายการก็ได้และแต่ละรายการเมื่อหลุดออกมาจากหน่วยระบบก็จะไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบอื่นที่เป็นบริบทของหน่วยระบบต่อไป

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมิน โครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ CIPP Model ของสตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ในการประเมิน

ขั้นที่ 3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 เก็บจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยตรง จากกลุ่มเป้าหมายจากการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการที่ผู้วิจัยปฏิบัติอยู่

- 3.2 ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้จากข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสารหลักฐาน บันทึกต่างๆ แต่ต้องนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นในข้อมูลนั้น

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของจำนวนตัวเลข และนำข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เป็นต้น
- 4.2 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นการบรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ วิเคราะห์ข้อมูลความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน ความคิดเห็นในเรื่องกองทุน เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ดังนี้

- 1) ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน กระบวนการในการจัดระบบ และการบริหารจัดการเงินกองทุนชุมชน
- 2) ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยในด้านบวกและปัจจัยในด้านลบ ที่เป็นปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การเรียนรู้ การสร้างงาน การพัฒนาความคิดริเริ่มและการเสริมสร้างศักยภาพกระบวนการ
- 3) ได้ความรู้ และทราบกระบวนการเครือข่ายองค์กร ที่มีความเชื่อมโยงภายในชุมชน
- 4) ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีขีดความสามารถในการบริหาร การพัฒนา ของ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชน รวมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) ได้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธี เพื่อการคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบได้

บทที่ 2

ปรัชญาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ต่างๆ และหลักการประเมินแบบชีพท์โมเดล ผู้วิจัยได้ประมวลจากแนวคิดและศึกษาข้อมูลนี้มาจาก เอกสารและหลักฐานต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ผลกระทบทั้งที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเป็นไปได้จากภาคสนาม นำมาใช้ในการประเมิน มีดังต่อไปนี้

1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีดังนี้ (ได้นำมาจาก “ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ” โดยสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2544)

(1.1) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลัก และนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (อ้างซ้ำ 4 ม.ค. 2545, มติชนรายวัน, น. 18) ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจน นำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนเสริมสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน พร้อมทั้งเสริมสร้างพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

(1.2) หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการสำคัญที่จะทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนประสบความสำเร็จได้ มีดังนี้

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต จัดการชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญา ของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ และเอกชน
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

(1.3) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน สำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของชุมชน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีระเบียบดังต่อไปนี้

(2.1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี มี 2 ฉบับ สำคัญ มีดังนี้

ฉบับแรก ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แบ่งเป็น 2 หมวด

หมวด 1 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. มีองค์ประกอบดังนี้

- 1) ประธาน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
- 2) รองประธาน มี 3 คน ได้แก่

- (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- (3) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

เป็นรองประธานคนที่ หนึ่ง , สอง และสาม ตามลำดับ

- 3) กรรมการ มีจำนวน ไม่เกิน 10 คน คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

- 4) เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

- *5) คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) กำหนดแผนการจัดหาและจัดสรรเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน เก็บรักษา จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งหรือขอให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการตามปกติ

*ฉบับที่ 2 เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ให้ยกเลิกข้อ 5. ของฉบับแรกแล้วใช้ข้อความต่อ

ไปนี้แทน “คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน”

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- 2) สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้
  - 2.1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
  - 2.2) ปฏิบัติงานธุรการและที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
  - 2.3) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
  - 2.4) ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย
  - 2.5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ
  - 2.6) จัดให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
  - 2.7) พิจารณาเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร
  - 2.8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ เกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

2.9) มอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และรายงานผล
ต่อคณะกรรมการ

2.10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

2.11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(2.2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและ
บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 มีดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี มี 2 ฉบับสาระสำคัญของระเบียบ มีดังนี้

ฉบับแรก ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบ่งออกเป็น 9 หมวด
หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

กองทุน หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามที่คณะกรรมการกำหนด

หมู่บ้าน หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองพื้นที่

ชุมชนเมือง หมายความว่า ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาเทศบาล

ในเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษและชุมชนอื่น

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เงินฝากออมจะ หมายความว่า เงินที่สมาชิกฝากหรือออมไว้กับกองทุน โดยถือว่าเป็นเงินออม

เป็นเงินสะสม และจะถอนหรือปิดบัญชีเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

สมาชิก หมายความว่า สมาชิกกองทุน

หมวดที่ 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ตามปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

2) ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

3) เงินและทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

4) ให้คณะกรรมการเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ “บัญชีกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองแห่งชาติ” กับธนาคาร

5) ให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

6) ในการอนุมัติการเบิกจ่ายให้คณะกรรมการพิจารณาตามหลักเกณฑ์

7) คณะกรรมการมีอำนาจระงับการจ่ายเงินจากบัญชีกองทุน หรือให้ส่ง

คืนเงินกองทุนที่เบิกจ่ายไปแล้ว อันเนื่องจากมีหลักฐาน อันควรเชื่อถือ
ได้ว่าไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนด

หมวดที่ 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
คณะอนุกรรมการสนับสนุน มีอำนาจหน้าที่

- 1) หมุนเวียนกำหนดแผนปฏิบัติการบริหารจัดการเงินกองทุน
- 2) สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถของคณะอนุกรรมการ
- 3) บูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณ เพื่อสนับสนุน
การดำเนินการของกองทุน
- 4) ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบ ข้อบังคับกองทุนตามแผนงานโครงการของรัฐ
- 5) แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของอนุกรรมการ
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

หมวดที่ 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
ระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่

- 1) รับขึ้นทะเบียนกองทุนตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด
- 2) ให้ความเห็นผลการประเมินความพร้อมของกองทุน
- 3) สนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด
- 5) ประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการ
- 6) จัดทำระบบข้อมูลเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนต่าง ๆ
- 7) รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัดให้คณะกรรมการทราบ
- 8) แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะอนุ-
กรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนมอบหมาย

* หมวดที่ 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวน สิบห้าคน ประกอบด้วย กรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้
ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบ ที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับ
ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวดที่ 6 กองทุนและสมาชิก

กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง ประกอบด้วย

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 2) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน
- 3) เงินกู้ยืม
- 4) ดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- 5) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
- 6) เงินค่าหุ้น
- 7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 8) เงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

สมาชิกกองทุน ประกอบด้วยบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุน

หมวดที่ 7 การกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) ยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้
- 2) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท
- 3) คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอแล้ว ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน
- 4) คณะกรรมการกองทุนเรียกหลักประกันเงินกู้ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน
- 5) ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก
- 6) การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ กำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
- 7) ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ให้ผู้กู้เสียค่าปรับ

หมวดที่ 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

- 1) ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการ เดือนละหนึ่งครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ
- 2) ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำรายงานการเงิน ตามแบบที่คณะกรรมการ กำหนด และส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชี ภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของทุกปี
- 3) การจัดสรรกำไรสุทธิ ปีใดมีกำไรสุทธิคณะกรรมการกองทุนสามารถนำ

กำไรสุทธิมาจัดสรรตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด

หมวดที่ 9 บทเฉพาะกาล

- 1) ในวาระแรกเริ่มในส่วนของหมู่บ้าน คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอสนับสนุน ให้การเลือกคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน
- 2) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปี ให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุน ทั้งหมด
- 3) ภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการตามระเบียบนี้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

* ฉบับที่ 2 เป็นฉบับแก้ไข ให้ยกเลิก (*หมวด 5) แล้วใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน แต่ไม่เกิน สิบห้าคน ประกอบด้วยกรรมการทั้งชายและหญิง ในสัดส่วนเท่าเทียมกันซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มี ความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ”

(2.3) ระเบียบและข้อบังคับในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบ ข้อบังคับในการจัดตั้งกองทุนกองทุนชุมชน มีดังนี้

(2.3.1) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

- (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากสัจจะ และเงินรับฝาก
- (3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- (4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  - (4.1) เป็นคนมีความซื่อสัตย์
  - (4.2) เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
  - (4.3) เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
  - (4.4) เป็นคนรู้จักสามัคคี
- (5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  - (5.1) เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ

(5.2) เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา

(5.3) เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน

(5.4) เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

(2.3.2) แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงิน ทรัพย์สิน ดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 5) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
- 6) เงินค่าหุ้น
- 7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 8) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆที่ได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระคิดพันอื่นใด

(2.3.3) คุณสมบัติของสมาชิก ของชุมชนรอกแดงมีดังนี้

- 1) เป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 6) มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

(2.3.4) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ของชุมชนรอกแดงดังนี้

- 1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- 2) (ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 2.3.3) สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะส่วนบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก

3) คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

(2.3.5) การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
การพิจารณาเงินกู้ของกองทุนชุมชนตรอกแดง มีเกณฑ์พิจารณาเงินกู้ ดังนี้

- 1) เพื่อประโยชน์ของผู้กู้และของกองทุน
- 2) พิจารณาตามเหตุผล และความจำเป็นของผู้กู้
- 3) พิจารณาในการส่งคืน เงินต้น และดอกเบี้ยของผู้กู้
- 4) ยึดหลักมติของคณะกรรมการกองทุนชุมชน
- 5) ยึดระเบียบของทางราชการ เช่น ระเบียบของธนาคารออมสิน , ธ.ก.ส.

สรุป หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการของกองทุนชุมชนตรอกแดงนั้น
รายละเอียดดูในภาคผนวก

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
(อ้างใน “ กองทุนชุมชนตรอกแดง ” คณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกแดง, 2544.)

(3.1) แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชน มีดังนี้

- (1) เปิดเวทีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกแดง โดยมีปลัดอำเภอปกครอง ,
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งคณะอนุกรรมการระดับอำเภอ เป็นผู้ให้คำปรึกษา
แนะนำตลอดจนสนับสนุน ในการเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชน
- (2) การเลือกคณะกรรมการชุมชน ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม โดยสมาชิกเป็นผู้
เสนอแนะ และเป็นผู้คัดเลือก สำหรับชุมชนตรอกแดงคัดเลือกคณะกรรมการกอง
ทุน ได้จำนวน 10 คน เป็นชาย 5 คน และเป็นหญิง 5 คน

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนฯ ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ พ.ศ. 2544

คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่

- 1) บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแลและจัดสรรผลประโยชน์
- 2) ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการบริหารกองทุน
- 3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้กำหนดและมอบหมาย

(3.2) แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนครอบครัวคอกแดงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนชุมชนครอบครัวคอกแดง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับชุมชนครอบครัวคอกแดงจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(3.2.1) การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

- 1) จัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2
- 2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน พร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบข้อบังคับของกองทุนชุมชนครอบครัวคอกแดง
- 3) เปิดบัญชีกับธนาคาร

(3.2.2) การประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เมื่อชุมชนครอบครัวคอกแดงได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ร่วมกับกองทุนชุมชนจะประเมินความพร้อม ดังนี้

- 1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 3) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
- 4) ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
- 7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ที่จะนำมาศึกษา

โครงการนี้มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนที่ได้รับการอนุมัติและรับการจัดสรร โอนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และให้เกิดการบริหารจัดการพัฒนากองทุนฯ ไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน นำเงินที่ได้รับการจัดสรรจากทางรัฐบาลเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้กู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ในการบริหารจัดการเงินกู้ยืมนี้ ทางคณะกรรมการจะพิจารณาจากโครงการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละรายได้นำเสนอโครงการมา ไม่ว่าจะป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนได้นำเงินไปพัฒนาอาชีพ สร้างงานอย่างแท้จริง

เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยควรปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนที่รับผิดชอบ การเรียนรู้ชุมชน โดยให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ รวมทั้งช่วยพัฒนาชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. หลักการประเมินรูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล

หลักการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น สตีฟเฟิลบีม กำหนดประเด็นที่ประเมินแบบ “ซิฟท์ โมเดล” ออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีความหมายดังนี้ (อ้างใน อุคม จรัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 90)

- 4.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
- 4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอดีของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ
- 4.2 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อพร่อง ดำเนินงานที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
- 4.4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

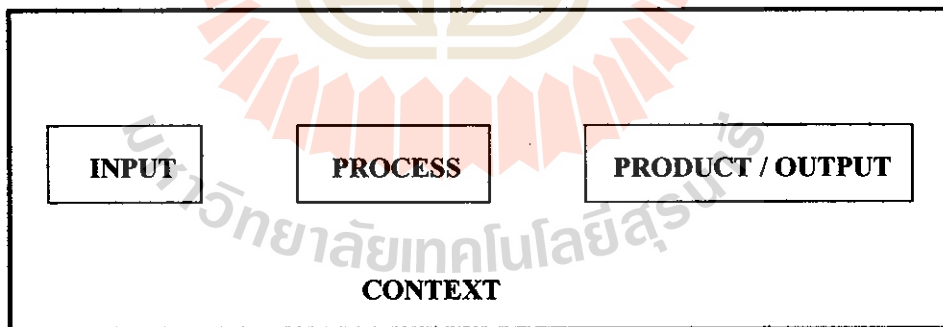
บทที่ 3

เรื่องวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน โดยได้ศึกษารายละเอียดรูปแบบของการประเมินที่จะนำมาใช้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินไว้แล้วตามรายละเอียดที่ปรากฏในบทที่ 1 นอกจากการกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ยังได้กำหนดตัวแปรและตัวชี้วัด รวมทั้งมีเครื่องมือ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะได้นำกล่าวต่อไปนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการการประเมินโครงการ ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) ที่เรียกว่า CIPP Model มาใช้ในการดำเนินโครงการ CIPP เป็นคำย่อมาจาก Context , Input , Process และ Product (หรือ Output) องค์ประกอบของระบบนำมาแสดงดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของระบบ

จากแผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบนี้ ประกอบด้วยหน่วยระบบบริบท (Context) ที่ต้องการประเมิน โดยใช้ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ที่จะก่อให้เกิดผลผลิตนั้น รวมทั้งการสร้างความสำเร็จซึ่งเป็นผลผลิต (Output) ให้ยั่งยืนอยู่ได้ตลอดระยะเวลาที่คาดหวัง

ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) จึงถือได้ว่าเป็นตัวแปรต้นของความยั่งยืน ในหน่วยระบบนี้ ประกอบด้วยหน่วยระบบ ที่จะต้องนำมาประเมิน คือ

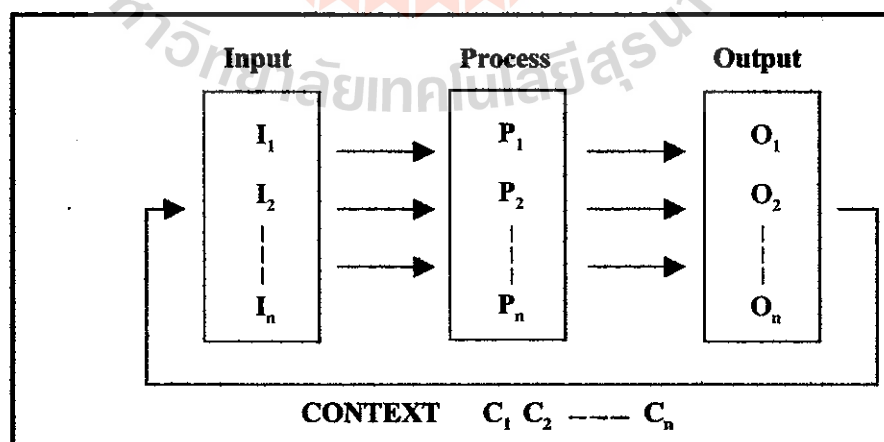
System Context = บริบทของหน่วยระบบ
 System Input = ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
 System Process = กระบวนการของหน่วยระบบ
 System Product (Output) = ผลผลิตของหน่วยระบบ

ระบบที่จะประเมิน ประกอบด้วยระบบย่อย ดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินบริบท (Context) เรียกว่า Context Evaluation
- 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) เรียกว่า Input Evaluation
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process) เรียกว่า Process Evaluation
- 4) การประเมินผลผลิต (Product หรือ Output) เรียกว่า Product Evaluation

การประเมิน (Evaluation) จะต้องกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน เมื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ กำหนดจุดประสงค์ของการประเมิน, กำหนดตัวชี้วัด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประเมินผล ตัวชี้วัด (Indicators) ของหน่วยระบบต่างๆ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนตัวแปรและตัวชี้วัดของแต่ละระบบย่อย ดังนี้

- 1) ตัวชี้วัดของการประเมินบริบท (Context Indicators) ใช้สัญลักษณ์ C คือ $C_1, C_2 \dots C_n$
- 2) ตัวชี้วัดของปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ใช้สัญลักษณ์ I คือ $I_1, I_2 \dots I_n$
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicators) ใช้สัญลักษณ์ P คือ $P_1, P_2 \dots P_n$
- 4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product หรือ Output Indicators) ใช้สัญลักษณ์ O คือ $O_1, O_2 \dots O_n$

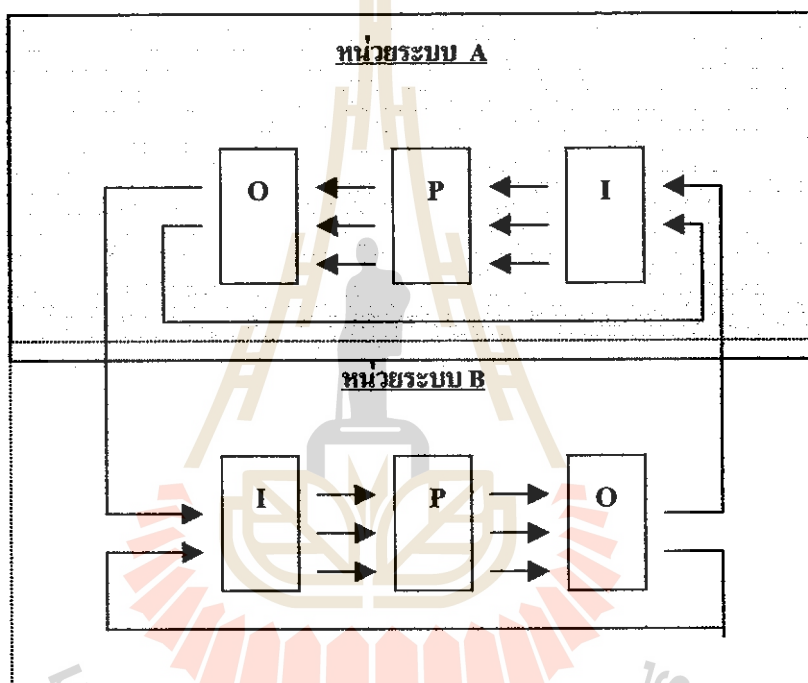

แผนภาพที่ 2 แสดงการทำงานของหน่วยระบบย่อยต่างๆ

ตัวชี้วัดและตัวแปรแต่ละตัวของหน่วยระบบ A ต้องมีการประเมินเริ่มต้นจาก I (Input) $I_1, I_2, \dots, I_n$ ส่งผลถึง กระบวนการทำงานได้แก่ P (Process) $P_1, P_2, \dots, P_n$ และมีผลผลิตได้แก่ O (Output) $O_1, O_2, \dots, O_n$ ผลผลิต O (Output) บางตัวอาจย้อนกลับมาเป็นปัจจัยนำเข้า I (Input) อีกรักก็ได้

ในการประเมินโครงการ ถ้ามีหน่วยระบบหลายระบบในบริบทเดียวกัน ก็สามารถใช้โครงสร้างระบบแบบเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นที่กล่าวถึงระบบ A และหน่วยระบบ B โดยนำแต่ละระบบมาวางเรียงต่อกัน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อนำหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B ซึ่งมีบริบทเดียวกันมาเชื่อมโยงเป็นหน่วยระบบเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ผลผลิตของหน่วยระบบ A บางตัวจะเป็นปัจจัยนำเข้าของตัวเอง (หน่วยระบบ A) ในการดำเนินการในระยะต่อไป และผลผลิตของหน่วยระบบ A บางตัว จะเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

ในทำนองเดียวกัน ผลผลิตของหน่วยระบบ B ก็จะเป็นปัจจัยนำเข้าของตัวเอง และเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ได้เช่นกัน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัยอาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต ซึ่งมีลักษณะที่ผู้วิจัยสามารถมองเห็น และรับรู้ได้ เป็นกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการ ที่ผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน ประชากรของการวิจัยจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (อ้างใน เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ, 2545 : 174-179, และอ้างใน อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 80)

2.1) **ประชากรแบบจำกัด (Finite Population)** เป็นประชากรแบบจำกัด คือ ประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด

2.2) **ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population)** เป็นประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา และในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเนื่องมาจากการประหยัดเวลาและงบประมาณ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษานี้ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างมีองค์ประกอบที่สำคัญ

2 ประการ คือ

(1) **วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร** ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างกับประชากร ที่มีลักษณะแตกต่างกันในพื้นที่ หรือแต่ละสถานการณ์ ดังนี้

(1.1) **การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)** เป็นวิธีการสุ่มที่ผู้วิจัยได้จำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มๆ ตามอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกในกลุ่มที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ในภาพรวมจะมีลักษณะของกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน เช่น การใช้บร.7 ในการหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น

(1.2) **การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)** เป็นวิธีการสุ่มหรือเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ เช่น เลือกกลุ่มผู้มีอาชีพค้าขาย เลือกกลุ่มผู้มีอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือเลือกกลุ่มผู้กู้เงินที่ได้รับอนุมัติแล้ว เป็นต้น

(2) ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกจากประชากรที่ได้รับอนุมัติเงินกองทุนแล้ว จำนวน 35 ราย โดยเลือกกลุ่มตามอาชีพ ได้ 3 กลุ่มอาชีพๆ ละ 5 ราย มีอาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้าง อาชีพเลี้ยงหมู เป็นต้น เมื่อผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากการเลือกสมาชิกเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแนวทางนี้จะใช้กันมากในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้แบบเก็บข้อมูลศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11) ใช้การสัมภาษณ์รายกรณีจากสมาชิกที่ถูกเลือกขึ้นมาสรุปผล เพื่อเป็นคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด ที่ใช้ในการประเมินโครงการ

(อ้างใน เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545 : 163-165, อ้างในอุดม จารัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 60-70)

(3.1) ตัวแปร (Variable) เป็นตัวแปรที่ศึกษาเพื่อหาคำตอบ มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่าหรือมีค่าไม่คงที่ เช่น ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มประชากรนั้นๆ เป็นต้น

(3.2) ตัวชี้วัด (Indicators) ข้อความที่แสดงหรือระบุตัวชี้วัดที่ต้องการประเมินเป็นประเด็นที่ใช้วัดระดับของสิ่งใดสิ่งหนึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ

โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วยหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ดูแลราย (ดังแผนภาพที่ 3) ในการประเมินโครงการ ตัวชี้วัดตามแนวความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น มีดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด ได้แก่

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับหน่วยระบบ A เป็นตัวชี้วัดที่เกิดขึ้นทั้งหมดในแผนภาพที่ 3 แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1.1) บริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.1.1) ความยากจนของประเทศ

1.1.2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.1.3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5) ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

1.1.7) ค่านิยมกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2) บริบทระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.2.1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน

1.2.2) สภาพปัจจุบัน

1.2.3) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน

1.2.4) ด้านวัฒนธรรม

1.2.5) ข้อมูลด้านอื่น ๆ

(1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

(2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

(3) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

(4) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

2.1) นโยบายรัฐบาล

2.2) เงิน 1 ล้านบาท

2.3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4) ผู้สมัครขอกู้

3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicators) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

3.1) การคัดเลือกผู้กู้

3.2) การรับชำระหนี้

3.3) การติดตามหนี้

3.4) การทำบัญชี

4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Output Indicators) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

4.1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ตัวแปร ได้แก่

4.1.1) จำนวนผู้กู้เงิน

4.1.2) ยอดเงินให้กู้

4.2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

4.2.1) จำนวนผู้ที่ได้

4.2.2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1) กองทุนหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง

4.3.2) มีการเรียนรู้เรื่องการจัดสรรเงิน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด ได้แก่

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicators) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.3.1 หนี้สินของผู้กู้ที่มีกับธนาคาร

1.3.2 อาชีพหลักของผู้กู้

1.3.3 รายได้ของครอบครัว

1.3.4 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ของระบบหน่วย B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

2.1 เงินที่กู้มาได้

2.2 เงินอื่นๆ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicators) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

3.1 การทำกิจการอุทวิธิ

3.2 การหาตลาดที่ดี

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Output Indicators) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเอง

4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิต (Output) ที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ประสบผลสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองเดียวกันผลผลิต (Output) ของหน่วยระบบ A ได้แก่ ยอดเงินกู้ที่ให้แก่ผู้กู้ ถ้าผู้กู้นำไปดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์แล้ว หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการ ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ต้องมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลแต่ละประเภทด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการนี้ (อ่างใน เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, 2545 : 179-184, และอ่างในอุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 102-107) ได้แก่

- 1) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือ เขียนหนังสือไม่ได้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างมาก แต่ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ
- 2) การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต
- 3) แบบสอบถามและแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย
  - 3.1 แบบสำรวจ (Inventory) เครื่องมือที่ถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ในแต่ละเรื่องอาจมีข้อคำถามหลายข้อ เพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะถาม เช่น เรื่องความเข้าใจ เจตคติ พฤติกรรม เป็นต้น (มาจากการวิจัยชุมชน : 182)
  - 3.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการเก็บข้อมูล ลักษณะการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามนี้ มีอยู่ 2 ส่วน ได้แก่
    - 3.2.1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น เพศ อายุ สถาน-

ภาพ สมรส อาชีพ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

3.2.2 ข้อคำถามที่เป็นความคิดเห็นที่ต้องการถาม เป็นการเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องของความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

3.3 มาตรการจัดอันดับ (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์หรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาเป็นระดับต่างๆ กัน เช่น มาก ปานกลาง น้อย (ตามแบบ บร.2) เป็นต้น

3.4 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ใช่ - ไม่ใช่ เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย มี - ไม่มี (ตามแบบ บร.2) เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบรายงาน บร. ต่างๆ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน บร.1-บร.12) มีดังนี้

- 1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน (บร.1)
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)
- 3) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคคที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(บร.3)
- 4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)
- 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)
- 6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)
- 7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความ เข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน (บร.7)
- 8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร. 8)
- 9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)
- 10) แบบสรุปบทเรียนชุมชน (บร.10)
- 11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)
- 12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเริ่มจากการระบุประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวม การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมมีทั้งในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข และเป็นเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลในรูปแบบของข้อความ (อ้างในอุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 94-98)

5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้หลายวิธี ที่ใช้ในการประเมินโครงการ มีดังนี้

5.1.1 การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยต้องใช้การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต จะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้าน โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมาย แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มรับทราบทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนแต่ไม่สามารถจดบันทึกได้ เป็นต้น

วิธีการสังเกต (Observation) ที่กล่าวมานี้ ส่วนใหญ่ใช้สำหรับอธิบาย หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมในขณะที่บุคคลแสดงออกจะได้ผลน้อย ถ้าใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อถือหรือพฤติกรรมซ่อนเร้นต่างๆ

5.1.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อสนทนากันในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูล ส่วนผู้ให้ข้อมูลก็สามารถให้ข้อมูลได้โดยตรงจากคำถามที่ผู้วิจัยต้องการทราบ

5.1.3 การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 7-8 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และปฏิกิริยาของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการประเมินโครงการ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ และวิธีการต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจำแนกได้ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล		
	สัมภาษณ์	สังเกต	อภิปรายกลุ่ม
แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน (บร.1)	/		/
แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)	/		
แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)	/		/
แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)	/		/
แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)	/	/	
แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)	/	/	
แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน (บร.7)	/		/
โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)	/	/	
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)	/		/
แบบสรุปบทเรียนชุมชน (บร.10)	/	/	
แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)	/		
การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)	/		/

ตารางที่ 3.1 แสดงการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบรายงาน (บร.)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ รวดเร็วและง่ายต่อการทำความเข้าใจเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกประเภทข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยเลือกใช้ค่า

สถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์แล้วนำมาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ (อ้างใน อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ, 2545 : 113)

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติเพื่อที่จะนำไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ที่อยู่ในลักษณะของข้อความ ที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปร เป็นการแจกแจงตัวแปร ที่ให้ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ 4 ประการ (ตามที่ปรากฏในบทที่ 1) รวมทั้งแสดงลักษณะค่าของตัวแปรที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่าการลงทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 5 ประการดังนี้

1.1 การเกิดกองทุน มีตัวแปร และผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่างนี้

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

1) จำนวนกองทุนชุมชน	- เดิมมีกองทุนตรอกแดง 1 กองทุน - มีกองทุนสังฆะออมทรัพย์ 1 กองทุน - กองทุนที่ได้รับมาใหม่ คือ กองทุน 1 ล้านบาท
.....	
2) ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- การจัดเวทีประชุม โดยเชิญเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกองทุน - ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่อง กองทุน
.....	
3) ทักษะคนที่มีความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- ความต้องการของชาวบ้าน คือ การเกิดกองทุน - กองทุนหมู่บ้านสามารถสร้างรายได้และพัฒนาอาชีพ - ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อกองทุน

การเกิดกองทุน (ต่อ)

- 4) วัตถุประสงค์ของ กองทุนหมู่บ้าน
- เกิดการพัฒนาอาชีพจากเดิมหรือเกิดอาชีพใหม่ขึ้น
  - เกิดการสร้างงาน จากผู้ตกงานหรือผู้ด้อยโอกาส
  - เกิดการสร้างรายได้จากการมีรายได้น้อย สามารถนำไปเป็นทุนเพื่อเพิ่มรายได้
  - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน โดยนำเงินปันผลบางส่วนช่วยเหลือสมาชิก กรณีมีงานต่างๆในชุมชน
-
- 5) ความเข้มแข็งและความ อยู่รอดของกองทุน
- ผู้ที่สนับสนุนให้เกิดกองทุน คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน ชุมชน และสมาชิกในชุมชน
  - สมาชิกในชุมชนร่วมใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
  - สมาชิกมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่ปรองดองกันและมีผู้นำที่ดี
-
- 6) ยอดเงินกองทุน ในปัจจุบัน
- จำนวนสมาชิกเดิมมี 76 ราย ปัจจุบันเพิ่มเป็น 91 ราย
  - จำนวนเงินสะสมจะออมทรัพย์ มีเงินหมุนเวียนทุกเดือน มีการปล่อยเงินกู้ทุก 3 – 5 เดือน
  - จำนวนเงินกองทุน 1 ล้านบาท กู้แล้ว 35 ราย เป็นเงิน 647,000 บาท ปัจจุบันคงเหลือ 353,000 บาท

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่าง

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

- 1) คณะกรรมการบริหาร กองทุน
- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
  - การคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
  - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน มี 9 คน ชาย 5 คน หญิง 4 คน

การมีระบบการบริหารกองทุน (ต่อ)

- 2) ระเบียบการบริหารกองทุน - มีระเบียบข้อบังคับการบริหารกองทุน
- คณะกรรมการและสมาชิกช่วยร่างระเบียบข้อบังคับ
-

- 3) การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร - คณะกรรมการประชุมเรื่องการบริหารกองทุน
- เปิดรับสมัครสมาชิกกองทุน
- คณะกรรมการจัดทำบัญชีเงินกองทุน
- รับฝากเงินจากกองทุนสัจจะออมทรัพย์
-

- 4) การคัดเลือกเงินกู้ - มีระเบียบข้อบังคับการกู้เงิน
- มีระเบียบข้อบังคับการคดดอกเบี้ย
- จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ 35 ราย
-

- 5) การจัดสรรผลประโยชน์ - จัดสรรจากยอดกองทุนสะสมจำนวน 1 ล้านบาท
- จัดสรรเงินปันผลจากดอกเบี้ยที่ได้รับจากผู้กู้
-

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่าง

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

- 1) ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
-
- 2) การปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน
- นำมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
-
- 3) ความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
- มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และความคิดริเริ่ม

การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง (ต่อ)

4) การปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	- นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5) ความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - นำความรู้ความเข้าใจมาใช้ให้เกิดประโยชน์
6) การปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- นำหลักการที่ได้มาใช้ในการบริหารกองทุน - นำหลักการที่ได้มาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้เงิน

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่างนี้

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

1) กระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับกองทุนโดยรวม	- ชี้นำเรื่องกองทุนให้ชาวบ้านเข้าใจ เรื่องกองทุนหมู่บ้านนั้นเป็นของสมาชิกทุกคน มีเงินที่ทางรัฐบาลให้ยืม - สมาชิกกองทุนต้องช่วยกันดำเนินงาน และรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับที่ตกลงกันได้
2) ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้รายบุคคล	- ผู้กู้แต่ละรายมีความคิดที่จะไม่กู้หนี้นอกระบบ - ผู้กู้แต่ละรายประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง - ผู้กู้แต่ละรายประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคและการมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่างนี้

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

- 1) ศักยภาพเดิมของบริบท
- สภาพของป่า เดิมมีแต่ป่าเต็งไปหมด ปัจจุบันป่าไม่มีแล้ว
  - สภาพของดิน เดิมเป็นดินแดงและที่ต่ำ ปัจจุบันถูกถมจนสูง
  - สภาพของคลองน้ำ เดิมน้ำใสสะอาด ปัจจุบันน้ำเน่าเสีย
  - จำนวนประชากร เดิมมีจำนวนน้อย ปัจจุบันมี 560 คน
  - อาชีพ เดิมส่วนใหญ่ ค้าขาย ปัจจุบันส่วนใหญ่ก็ยังคงค้าขาย
  - ถนน เดิมเป็นลูกรัง ปัจจุบันเป็นถนนลาดยางมะตอย
  - ไฟฟ้า เดิมไม่มีไฟฟ้าใช้ ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกบ้าน
  - ประปา เดิมใช้น้ำคลองและบ่อน้ำบาดาลปัจจุบันมีประปาใช้แล้ว
-
- 2) ศักยภาพในด้านต่างๆ
- 2.1) ทุนด้านการเงิน
- ปัจจุบันกองทุนเงินล้านคงเหลือ 353,000 บาท
  - กลุ่มนี้จะออมทรัพย์มีการปล่อยกู้ 3-5 เดือน
-
- 2.2) ทุนด้านทรัพยากร
ทางกายภาพ
- ลักษณะประชากร ชาย 259 คน หญิง 301 คน
  - อาชีพส่วนใหญ่ 80% มีอาชีพค้าขาย
-
- 2.3) ทุนทางวัฒนธรรม
ประเพณี
- จำนวนโบสถ์ 1 แห่ง ชื่อ วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล (คาทอลิก)
  - ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาภาคกลางมีภาษาอีสานปนบ้าง
  - งานประเพณี ได้แก่ งานวันสงกรานต์และงานวันลอยกระทง
-
- 2.4) ทุนทางปัญญา
- โรงเรียนในชุมชนมี 1 แห่ง ชื่อ โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา
  - ผู้จบการศึกษา ปริญญาตรี 35 คน , อนุปริญญา 93 คน ,
ป.ว.ช. 30 คน, ม.3 25 คน , ป.4 192 คน , ไม่ได้เรียน 20 คน
  - กำลังศึกษา อนุบาล 1-3 มี 10 คน, ป.1-6 มี 76 คน, ม.1-6 มี
58 คน, ป.ว.ช. ขึ้นไป 21 คน

การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)

3) ความเข้มแข็งในการทำ

กิจการของผู้กู้

3.1) การเกษตร	- กู้เงินทำสวน จำนวน 1 ราย , เลี้ยงสัตว์ จำนวน 4 ราย
3.2) ค้าขาย	- กู้เงินเพื่อค้าขาย จำนวน 24 ราย
3.3) การบริการ	- กู้เงินเพื่อตัดเย็บเสื้อผ้าและเสริมสวย จำนวน 2 ราย
3.4) รับจ้างทั่วไป	- กู้เงินเพื่อเป็นทุน 4 ราย

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้อมูลข้างล่างนี้

ตัวแปร

ผลที่ได้จากการดำเนินการ

1) การมีส่วนร่วมใน จัดตั้งกองทุน	- ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ, ประธานชุมชน, สมาชิก จำนวน 1 ใน 3 ของครัวเรือนทั้งหมด (76 ครัวเรือน)
2) กองทุนเดิมในชุมชน	- จำนวน 1 กองทุน ชื่อ กองทุนตรอกแดง - จำนวนเงินสะสมในชุมชนได้มาจาก การจัดตั้งกองทุนสัจจะ ออมทรัพย์ และเงินกองทุนตรอกแดง
3) กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรในชุมชนมี 2 กลุ่ม กลุ่มกองทุนตรอกแดง และกลุ่มกองทุนสัจจะออมทรัพย์

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา มีตัวแปรและผลที่ได้จากการดำเนินการ ดังข้างล่างนี้

<u>ตัวแปร</u>	<u>ผลที่ได้จากการดำเนินการ</u>
1) การไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน มีเป็นส่วนน้อยไม่เกิน 10 ราย
2) ความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- มีประมาณ 5 ราย เพราะต้องการเงินกู้จำนวนมากกว่าที่ทางคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ
3) การส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเข้ากองทุน	- ผู้กู้จำนวน 32 ราย ส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ผู้กู้จำนวน 3 ราย ส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย 5 เดือนต่อครั้ง

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 เพื่อให้ทราบกระบวนการเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และมีความเชื่อมโยงระหว่างภายในท้องถิ่น

<u>ตัวแปร</u>	<u>ผลที่ได้จากการดำเนินการ</u>
1) มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน	- หน่วยขององค์กรภายนอกชุมชน ได้แก่ เทศบาล ต.ปากช่อง จัดอบรม ให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ และมีการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านในชุมชน

วัตถุประสงค์ประการที่ 4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด ตามที่คณะของประชาชนในชุมชน

4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เก็บข้อมูลในชุมชน

<u>ตัวแปร</u>	<u>ผลที่ได้จากการดำเนินการ</u>
1) มีความสามัคคี	- ผลที่ได้ มีความสามัคคี ปานกลาง 53.85 %
2) มีความซื่อสัตย์	- ผลที่ได้ มีความซื่อสัตย์ ปานกลาง 58.97 %
3) ยกย่องคนทำดี	- ผลที่ได้ มีการยกย่องคนทำดี ปานกลาง 52.14 %

ความเข้มแข็งของชุมชนที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด (ต่อ)

4) มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- ผลที่ได้ มีการช่วยเหลือกัน ปานกลาง 56.41 %
5) มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	- ผลที่ได้ มีการหาความรู้เพิ่มเติม ไข่ 58.12 %
6) มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	- ผลที่ได้ มีการเลี้ยงครอบครัวได้ประมาณ 50.43 %
7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	- ผลที่ได้ ครอบครัวมีความอบอุ่นประมาณ 58.12 %
8) มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	- ผลที่ได้ การตั้งกลุ่มองค์กร มี 2 กลุ่ม
9) มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น ของสมาชิก	- ผลที่ได้ มีการรับฟังความคิดเห็นปานกลาง 62.39 %
10) มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส	- ผลที่ได้ ช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชรา มีน้อยมาก
11) มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	- ผลที่ได้ มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ไข่ 56.41 %
12) มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	- ผลที่ได้ มีแผนงานจากสมาชิก ไข่ 67.52 %

1.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่น จากการเก็บข้อมูลในชุมชน

ตัวแปร

ผลที่ได้รับจากการดำเนินการ

ความเข้มแข็งของชุมชน	- สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี , รักใคร่ปรองดองกัน
	- สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
	- สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
	- ในชุมชนมีการตั้งองค์กร ได้แก่ กองทุนชุมชนตรอกแดงและ กองทุนสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น
	- ชุมชนมีผู้นำเป็นคนดี มีคุณธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวม และ ต้องมีความซื่อสัตย์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อถือ
	- ในการประชุมสมาชิกมีส่วนแสดงความคิดเห็น และร่วมกัน แก้ปัญหา
	- ในชุมชนมีการยกย่องคนทำความดี

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ในการติดตามผลจากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) ประกอบด้วย ผลการประเมินบริบทชุมชน ผลจากการประเมินโครงการโดยภาพรวมตามกรอบทฤษฎี ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) รวมทั้งสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กล่าวเปิดประชุมเรื่อง การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนในทุกด้าน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ มีสินค้าหลักคือ ผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะส่งเสริมให้มีอาชีพเสริมการผลิตสินค้าในชุมชน การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนทั้งการนำเทคโนโลยี และวิชาการสมัยใหม่ ขยายผลไปถึงเกษตรกร เพื่อเพิ่มรายได้และคุณค่าของสินค้า

นอกจากส่งเสริมการเกษตรแล้ว รัฐบาลให้การช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจากส่วนอื่นด้วย เช่น การพัฒนาลุ่มน้ำสายต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝน เมื่อมีฝนตกให้เกษตรกรเก็บกักน้ำไว้ใช้ รวมถึงปัญหาการส่งเสริมเกษตรกรไม่ให้ใช้ปุ๋ยและสารเคมีเกินความจำเป็น แต่ส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบธรรมชาติแทน (ข่าวเกษตร. 27 สิงหาคม 2545. ข่าวสด, น. 29)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

คำว่า SMEs ย่อมาจากคำเต็มว่า **Small and Medium Enterprises** ซึ่งแปลว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” (สุเทพ พงษ์พิทักษ์. 1 ก.ค. 2545, เดลินิวส์, น.8)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม นายสุริยะ จึงรุ่งเรือง มีนโยบายให้ผู้บริหารบริหารเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) ปลดysinเชื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) เมื่อเดือน ม.ค. - พ.ค. 2545 ปลดysinเชื่อแล้วประมาณ 5,500 ล้านบาทโดยให้บอย. คั้งหน่วยเฉพาะกิจเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ SMEs อาทิ การอบรมเทคนิค การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และการวางระบบบริหารจัดการด้านการเงินหลังการได้รับอนุมัติสินเชื่อเพื่อลดปัญหา

นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ขอให้ บอย. จัดสรรงบประมาณที่จะปล่อยเงินกู้ SMEs อีก ส่วนหนึ่งประมาณ 1,000 ล้านบาท เพื่อจัดตั้งโครงการสร้างทายาทนักธุรกิจ SMEs โดยคัดเลือกเจ้าของ อาทิ ร้านโชห่วย กิจการหัตถกรรมในครัวเรือน เข้าอบรมหลักสูตรเร่งรัดภายใต้แนวคิด การสานต่อกิจการของครอบครัวให้พันวิถุติ ซึ่งจะเน้นหลักสูตรในการพุงกิจการเพื่อสร้างกำลัง ใจหรือการสร้างกิจการใหม่ขึ้นมา

สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรม (SMEs) ที่ บอย. กำหนดเป้าหมายเพื่อปล่อยสินเชื่อ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ และเมื่อบอย.ปล่อยกู้แล้วต้องดำเนินธุรกิจได้

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก และเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่สามารถสร้างความหลากหลายให้แก่อุตสาหกรรมประเภท ใหม่ๆ เช่น สมุนไพร อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมที่ทำปุ๋ย ธรรมชาติ เป็นต้น

(ข่าวเศรษฐกิจ. 13 ก.ค. 2545. ไทยรัฐ, น. 8 และ ข่าวเศรษฐกิจ. 6 สิงหาคม 2545. ไทยรัฐ, น. 9)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การบริหารประเทศที่ผ่านมา รัฐบาลใช้รูปแบบการพัฒนาแบบคู่ขนานร่วมกับการ จัดปัญหาความยากจน เพื่อกระตุ้นการเติบโตภายในประเทศในระดับรากหญ้า ควบคู่ไปกับการ สร้างความแข็งแกร่งเพื่อส่งเสริมการส่งออกด้านการเกษตร ให้เกษตรกรได้ขายผลผลิตในราคาสูง ในภาพรวมด้านการค้าระหว่างประเทศ ขณะนี้มีมูลค่าการส่งออกได้อ่อนตัวลงจากสินค้าเกษตร แต่ปริมาณการส่งออกและความต้องการยังสูงอยู่ รัฐบาลได้วางมาตรการให้ความสนับสนุนทั้ง ด้านการเงิน ผลิตภัณท์ กระบวนการผลิต และความต้องการทางการตลาด โดยรัฐบาลได้พยายาม ตลาดใหม่ๆ มารองรับ

เนื่องจากสภาพปัจจุบันเกษตรกรที่เดือดร้อนจากการประสบปัญหาภัยแล้ง นำท่วม ราคาสินค้าตกต่ำ รัฐบาลจึงมีนโยบายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร คือ การพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกร เป็นต้น (ข่าวเศรษฐกิจ. 20 กรกฎาคม 2545. เดลินิวส์, น.9)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบัน อันเป็นที่ตั้งของประเทศซึ่งอยู่ใน ภูมิภาคที่ดีและมีทรัพยากรธรรมชาติมากพอสมควร ประเทศไทยควรนำศักยภาพของประเทศที่อยู่

มาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาทางการเมืองน้อยมาก
ไม่ว่าความขัดแย้งกันเองในประเทศ หรือปัญหาระหว่างประเทศ มีน้อย

สถานการณ์ด้านการเมือง และความมั่นคงของประเทศ เวลานี้ประเทศไทยเรามี
เศรษฐกิจดีกว่าและยังมีความได้เปรียบประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ โดยเฉพาะพม่า เขมร
ลาว เพราะประเทศของเราเป็นประเทศเสรี ประชาชนมีพลังที่เข้มแข็ง ทำให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น
(บทความ. 26 สิงหาคม 2545ไทยรัฐ, น.6)

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 เป็นวันประวัติศาสตร์ของคนไทย เมื่อรัฐบาล
ประกาศปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว ทำให้เกิดความเดือดร้อน และขาดเงินทุนหมุนเวียน ต้องกู้เงิน
จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) เพื่อหมุนเงินสำรองเงินระหว่างประเทศให้มั่นคง
เป็นครั้งแรก บทเรียนวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของ
ประชาชนได้ดี ได้แก่ จำนวนผู้มีงานทำและจำนวนคนตกงาน เกิดปัญหาการว่างงานขึ้น มีการ
ลดกำลังการผลิตของภาคเอกชน จึงมีปัจจัยสำคัญมาจากมาตรการสนับสนุนของรัฐบาล ได้แก่
กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน การพักหนี้เกษตรกร เป็นต้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน
และการว่างงาน สิ่งเหล่านี้เป็นจุดที่ต้องแก้ไข และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น
(ชนิกา สุขสมจิตร. 6 กรกฎาคม 2545, เดลินิวส์, น.8)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ในท้องถิ่นชนบททั่วไปมีความอ่อนแอเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากผลผลิตทางการ
เกษตรราคาคต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย การประสบปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ปัจจัยที่
ส่งเสริมด้านการเกษตร มีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง จึงมีการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อไป
ขายแรงงาน ขายบริการ และมีการหารายได้จากทางที่มีขอบอื่นๆ อีกหลายอย่าง เช่น การพนัน
การจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น (ข่าวเศรษฐกิจ. 6 กรกฎาคม 2545, เดลินิวส์, น.8)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมของคนไทยในการเลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ทำให้เป็นปัญหาเรื่องสินค้า
เถื่อน ที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยสินค้านี้ส่วนใหญ่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน จะเห็นว่า
ส่วนหนึ่งเกิดจากจีนมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ แรงงาน และต้นทุนต่อหน่วย
เพราะตลาดจีนใหญ่กว่าไทย สินค้าที่ผลิตออกมาจึงมีปริมาณค่อนข้างสูง ผู้บริโภคบางกลุ่มตัดสินใจ

ใจซื้อสินค้าเพราะถูกกว่าคุณภาพ เหตุผลก็คือ เครื่องใช้ไฟฟ้ามีการพัฒนาทางเทคโนโลยีค่อนข้างรวดเร็ว เมื่อขายได้ไม่นานก็ตก รุ่น ถ้าสมัย จึงมีสินค้านำใหม่ผลิตออกมาทดแทนราคาก็ถูกกว่ารุ่นแรกด้วย ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นได้เสมอ

สินค้าที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในเวลานี้ คือ เครื่องเล่นวีซีดีและดีวีดี ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างทันสมัย แต่คนไทยก็ยังนิยมใช้ของนอกอยู่ โดยไม่นึกถึงว่าถ้ามีปัญหาเรื่องอุปกรณ์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก อาจจะเสื่อมสภาพ เป็นต้น (บทความ. 13 สิงหาคม 2545. เคล็ดนิวส์, น.9)

สรุปบริบทระดับประเทศ

จากการศึกษาในภาพรวมพบว่า ปัญหาความยากจนของเกษตรกร ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่อง ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ได้ผลผลิตตามความต้องการ เนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีปริมาณมากก็ทำให้เกิดน้ำท่วม ฝนไม่ตกก็ทำให้เกิดภาวะฝนแล้ง รัฐบาลจึงให้เกษตรกรมีอาชีพเสริม เช่น การผลิตสินค้าชุมชน การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชน การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มรายได้และคุณค่าของสินค้า

นอกจากนี้รัฐบาล จัดสรรงบประมาณที่จะปล่อยสินเชื่อให้แก่ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อหามาตรการช่วยเหลือให้กับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อช่วยในการผลิตสินค้าส่งออกที่มีความสำคัญ และเป็นสินค้าอุตสาหกรรมประเภทใหม่ เช่น สมุนไพร อุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น

สภาวะการขาดดุลการค้าเกิดขึ้นจากการส่งขายสินค้าออกลดลง การเป็นหนี้สินของภาครัฐ และเอกชนเพิ่มขึ้น ประชาชนซึ่งเป็นฐานกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ เกษตรกร ก็ประสบปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ส่วนปัจจัยเสริมด้านการเกษตรก็สูงขึ้นเช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อีกทั้งการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศก็มีผลทำให้เกษตรกรไทยขายผลิตภัณฑ์ได้ในราคาที่ต่ำไม่คุ้มกับที่ลงทุน เป็นต้น

จากความอ่อนแอที่เพิ่มขึ้นของท้องถิ่นชนบท อันเนื่องมาจากราคาคงต่ำ ทำให้ไม่คุ้มกับรายจ่ายจึงมีการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อหางานทำเป็นการขายแรงงาน ขายบริการ และมีการหารายได้อื่นๆอีกหลายอย่าง เช่น การพนัน การจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น

สภาพแวดล้อมของประเทศ ในด้านปัญหาทางการเมือง ความขัดแย้งกันเองในประเทศ หรือปัญหาระหว่างประเทศ นั้นมีน้อย เพราะสถานการณ์และความมั่นคงของประเทศ มีพลังจากประชาชนที่เข้มแข็ง และความได้เปรียบประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น

ด้วยเหตุที่ค่านิยมของคนไทยเรื่องการนิยมใช้ของนอกอยู่ โดยไม่คำนึงถึงสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยนั้นคุณภาพไม่แตกต่างกันเลย แต่ประชาชนขาดการถ่วงถ่วง โดยเฉพาะสินค้านอกที่มีราคาถูก ผู้บริโภคบางกลุ่มตัดสินใจซื้อเพราะเป็นสินค้าจากเมืองนอก ราคาดีไม่แพง และมีให้เลือกมากมาย เป็นต้น

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น (จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนตรอกแดง จำนวน 80 ครั้วเรือน เมื่อวันที่ 14 – 30 ธ.ค. 2544)

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนตรอกแดง

ชื่อชุมชนตรอกแดง ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา

- 1) ที่มาของชื่อชุมชน ในสมัยก่อนชุมชนนี้เจ้าของที่ดินชื่อ หม่อมมณเฑียร ท่านเป็นคนกรุงเทพฯ ท่านได้จัดสรรที่ดินชุมชนนี้เป็นแปลงๆ เพื่อให้ชาวบ้านที่สนใจมาจับจอง ,เช่าซื้อ ฯลฯ โดยท่านมอบหมายให้คุณแดง ซึ่งเป็นเลขาของท่านคอยติดตามเก็บค่าเช่าและค่าเช่าซื้อ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย, รับจ้างทั่วไปและมีฐานะมั่นคง ที่ดินที่เต็มไปด้วยต้นไม้ทั้งต้นเล็ก และต้นใหญ่ ปัจจุบันที่ดินในชุมชนนี้ชาวบ้านได้ปลูกเป็นที่อยู่อาศัยเกือบหมดแล้วเหลือที่ดินบางส่วนที่ยังว่างอยู่เพียงเล็กน้อย (แต่ที่ดินนี้ถูกจับจองแล้ว) ชาวบ้านได้ปรึกษาร่วมกันในการตั้งชื่อเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน โดยนำชื่อ คุณแดง ที่เป็นเลขาของท่าน นำมาตั้งชื่อว่า “ตรอกแดง” ใช้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน
- 2) ชุมชนนี้เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2518 หรือประมาณ 27 ปีมาแล้ว
ชุมชนมีพื้นที่ประมาณ 70 ไร่
- 3) คนกลุ่มแรกที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งชุมชน มีดังนี้
  - (3.1) นาง มุ้ย แก้วหาญ อายุ 84 ปี (ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่) มาอยู่ในชุมชนประมาณ พ.ศ. 2502 โดยปลูกกระท่อมอยู่ (ปัจจุบันกระท่อมยังคงอยู่)
  - (3.2) นาง ห่อ ร้อยแก้ว อายุ 81 ปี (ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่) มาอยู่หน้าชุมชนประมาณ พ.ศ. 2505 ต่อมาปลูกบ้านในชุมชน พ.ศ. 2520
  - (3.3) นางชื่น ชุมประเสริฐ อายุ 79 ปี (ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่) มาอยู่ในชุมชนประมาณ พ.ศ. 2507 โดยปลูกกระท่อมอยู่ (ปัจจุบันเป็นบ้านไม้แล้ว)

(3.4) นายเหวย เสี่ยงศรี อายุ 74 ปี (ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่) มาอยู่ในชุมชน
ประมาณ พ.ศ. 2505 ทำสวนผักอยู่ท้ายชุมชน

(3.5) นาง ลำอางค์ เพ็งขาว อายุ 49 ปี มาอยู่และปลูกบ้านหลังแรก พ.ศ. 2518

4) คนกลุ่มแรกที่มาตั้งชุมชนนี้อพยพมาจากที่อื่น ดังนี้

- (4.1) นาง มุ้ย แก้วหาญ อพยพมาจาก อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา
(4.2) นางห่อ ร้อยแก้ว อพยพมาจาก อ.โนนไทย จ.นครราชสีมา
(4.3) นาง ชื่น ชุมประเสริฐ อพยพมาจาก จ.นครนายก (จำอำเภอนไม่ได้)
(4.4) นายเหวย เสี่ยงศรี อพยพมาจาก อ.วิหารแดง จ.สระบุรี
(4.5) นาง ลำอางค์ เพ็งขาว อพยพมาจาก อ.เมือง จ.นครนายก
(4.6) นาง บุญมี ถนนนอก อพยพมาจาก อ.หนองหมู จ.สระบุรี

เหตุที่แต่ละกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะ

ถิ่นที่อยู่เดิมไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ จำเป็นต้องอพยพครอบครัวเพื่อต้องการหาแหล่งที่อุดม-
สมบูรณ์กว่า เมื่ออพยพมาอำเภอปากช่อง พื้นที่ซึ่งเต็มไปด้วยภูเขา, ต้นไม้ และแม่น้ำลำคลอง มี
ความอุดมสมบูรณ์ดีแต่ละครอบครัวได้จับจองที่ดินในชุมชนนี้ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อประกอบ
อาชีพที่ถนัดของแต่ละครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคเช่น ถนน ไฟฟ้า โรงเรียน ของชุมชนตรอกแดง มีดังนี้
ถนนเมื่อเริ่มก่อตั้งชุมชนมีสภาพเป็นถนนแบบ ถนนลูกรัง

เป็นถนนลูกรัง	เมื่อ พ.ศ. 2530-2531	ยาว 700 เมตร
เป็นถนนคอนกรีต	เมื่อ พ.ศ. 2535	ยาว 700 เมตร
เป็นถนนลาดยาง	เมื่อ พ.ศ. 2543	ยาว 600 เมตร
ถนนในชุมชนทั้งหมดยาว	700	เมตร

ไฟฟ้าเข้าชุมชน ประมาณ พ.ศ. 2519 – 2520

ประปาเข้าชุมชน ประมาณ พ.ศ. 2516 – 2517

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

- 1) ลักษณะประชากร ในชุมชนตรอกแดงมีครัวเรือน 117 ครัวเรือน มีบ้าน 120
หลังคาเรือน มีบ้านเช่า 18 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 560 คน
ชาย 259 คน หญิง 301 คน ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ลักษณะของประชากร	จำนวน / คน	ร้อยละ
1. เพศ - ชาย	259	46.25
- หญิง	301	53.75
รวม	560	100.00
2. อายุ 1 วัน - 3 ปีเต็ม	24	4.28
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	22	3.93
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	55	9.82
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	23	4.11
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	41	7.32
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	303	54.11
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	44	7.86
60 ปี 1 วัน - ขึ้นไป	48	8.57
รวม	560	100.00
3. กำลังศึกษา อนุบาล	17	3.04
ระดับประถมศึกษา	69	12.32
ระดับมัธยมศึกษา	58	10.36
สูงกว่ามัธยมศึกษา	21	3.75
จบการศึกษา สูงกว่ามัธยม	81	14.46
ระดับอนุปริญญา	21	3.75
ระดับปริญญา	20	3.57
ไม่ได้ศึกษาต่อ อาชีพรับจ้าง	113	20.18
อาชีพค้าขาย	160	28.57
รวม	560	100.00
4. การประกอบอาชีพของประชากร ค้าขาย	61 ครอบครัว	52.14
รับจ้างทั่วไป	39 ครอบครัว	33.33
รับราชการ	17 ครอบครัว	14.53
	117 ครอบครัว	100.00

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

2) การศึกษา

(2.1) โรงเรียนในชุมชน ชื่อโรงเรียน รุ่งอรุณวิทยา

ระดับประถมศึกษา มีครู 66 คน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2504

ระดับมัธยมศึกษา มีครู 18 คน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2510

(2.2) โรงเรียนในชุมชน มีครูรวม 114 คน จบการศึกษา ดังนี้

ต่ำกว่าปริญญาตรี 35 คน ปริญญาตรี 77 คน ปริญญาโท 3 คน

ครูที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไปมี 78 คน (อาจารย์ใหญ่ 1 คน)

(2.3) โรงเรียนในชุมชนมีครูที่สอนจบวิชาเอก ดังต่อไปนี้

ภาษาไทย จำนวน 16 คน คณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน

วิทยาศาสตร์ จำนวน 13 คน อังกฤษ จำนวน 17 คน

การพื้นฐานอาชีพ (ก.พ.อ.) จำนวน 13 คน , สังคม จำนวน 14 คน

พลานามัย จำนวน 12 คน คอมพิวเตอร์ จำนวน 13 คน

(2.4) นักเรียนระดับอนุบาล ระดับประถม และระดับมัธยม มีดังนี้

ชั้นอนุบาล	มี	1	ห้อง	มีนักเรียน	24	คน
------------	----	---	------	------------	----	----

ชั้นอนุบาล 1	มี	4	ห้อง	มีนักเรียน	178	คน
--------------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้นอนุบาล 2	มี	5	ห้อง	มีนักเรียน	204	คน
--------------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้นอนุบาล 3	มี	5	ห้อง	มีนักเรียน	203	คน
--------------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 1	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	262	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 2	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	259	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 3	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	263	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 4	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	286	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 5	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	290	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ป. 6	มี	6	ห้อง	มีนักเรียน	292	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ม. 1	มี	3	ห้อง	มีนักเรียน	126	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ม. 2	มี	2	ห้อง	มีนักเรียน	106	คน
-----------	----	---	------	------------	-----	----

ชั้น ม. 3	มี	2	ห้อง	มีนักเรียน	90	คน
-----------	----	---	------	------------	----	----

(2.5) ในชุมชนมีศูนย์เลี้ยงเด็ก (อยู่ในโรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา)

มีเด็กเล็ก 10 คน (รับเป็นรายวัน) มีพี่เลี้ยงรวม 5 คน

มีครู 2 คน ครูจบการศึกษา ป.ว.ช. 1 คน , จบชั้น ม.3 2 คน

(2.6) ในชุมชนมีผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก ประมาณ 30 คน

3) แหล่งน้ำในชุมชน

ในชุมชนส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้น้ำประปาแล้ว แต่มีแหล่งน้ำในชุมชน 2 สาย แต่ละสาย มีดังนี้

สายแรก ดันน้ำมาจากเขาใหญ่ ในอดีตน้ำใสสะอาดชาวบ้านได้ใช้บริโภคและชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ได้ ปัจจุบันไม่สะอาดเหมือนแต่ก่อนบริโภคไม่ได้ แต่ชำระล้างเสื้อผ้าได้บ้าง จะใช้ประโยชน์ในการปลูกผัก น้ำจะไหลไปสิ้นสุดที่เขื่อนลำตะคอง

สายสอง ดันน้ำมาจากวัดหลังเหว ในอดีตน้ำใสสะอาดใช้บริโภค และชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ได้ ปัจจุบันน้ำเน่าเสีย เพราะชาวบ้านทิ้งขยะ, มูลสัตว์ลงในคลองน้ำ ทำให้น้ำเน่าเสีย และมลภาวะเป็นพิษด้วย

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจชุมชน ในชุมชนมีการประกอบอาชีพ ดังนี้

1) อาชีพการเกษตร (เป็นที่เช่าทำอยู่นอกเขตชุมชน)

(1.1) ทำไร่ข้าวโพด 5 ไร่ จำนวน 1 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตประมาณ 36,000 บาท/ปี

(1.2) ทำสวนน้อยหน่า 6 ไร่ จำนวน 1 ครอบครั้ว ได้ผลผลิต ประมาณ 60,000 บาท/ปี

(1.3) ทำสวน ปลูกกระเพรา, นางรัก และโหระพา จำนวน 1 ครอบครั้ว ได้ผลผลิต ประมาณ 60,000 บาท/ปี

(1.4) เลี้ยงหมู จำนวน 2 ครอบครั้ว ครอบครั้วแรก รายได้ประมาณ 60,000 บาท/ปี ครอบครั้วที่สอง รายได้ประมาณ 60,000 บาท/ปี

2) อาชีพทำนา จำนวน 1 ครอบครั้ว ทำนาปีละ 1 ครั้ง ได้ผลผลิตประมาณ 40 กระสอบ นำไปขาย 20 กระสอบ เก็บไว้รับประทาน 20 กระสอบ ได้ผลผลิต ประมาณ 72,000 บาท (ที่นาเป็นที่ทำอยู่นอกเขตชุมชน)

3) ทั้งหมดหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมี ปีละ 5 ถุงปุ๋ย, ปุ๋ยคอก 60 ถุงปุ๋ย/ปี สำหรับอาชีพทำสวน ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องปุ๋ยคอก, ปุ๋ยหมัก มากกว่า

4) อื่น ๆ มีดังนี้

- (4.1) อาชีพผลิตสินค้าในชุมชนเพื่อจำหน่าย สินค้าที่ผลิต ได้แก่ ผลิตน้ำดื่ม และผลิตน้ำแข็งยูนิค จำนวน 1 ครอบครัว ได้ผลผลิตเข้าชุมชน ประมาณ 120,000 บาท/ปี
- (4.2) อาชีพเสริมสวย จำนวน 2 ครอบครัว ครอบครัวแรก รายได้ประมาณ 72,000 บาท/ปี ครอบครัวที่สอง รายได้ประมาณ 120,000 บาท/ปี
- (4.3) อาชีพค้าขาย จำนวน 61 ครอบครัว รายได้รวมทั้งหมด ประมาณ 10,945,000 บาท/ปี
- (4.4) อาชีพรับราชการ จำนวน 17 ครอบครัว รายได้รวมทั้งหมด ประมาณ 4,369,400 บาท/ปี
- (4.5) อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 30 ครอบครัว (รวมถึงคนทำงานบริษัท) รายได้เข้าชุมชน ประมาณ 5,457,400 บาท/ปี

5) ประชากรในชุมชนออกไปขายแรงงานทำงานต่างถิ่น จำนวน 28 ครอบครัว มีจำนวน 35 คน ทุกคนที่ไปทำงานส่งเงินเข้าชุมชนรวมทั้งหมดประมาณ ปีละ 3,193,000 บาท

6) รายได้ของประชากรในชุมชนต่อปีในครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมด

30,001 - 50,000 บาท	มี	4	ครอบครัว
50,001 - 100,000 บาท	มี	29	ครอบครัว
100,000 บาท ขึ้นไป	มี	84	ครอบครัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- 1) ในชุมชนมีโรงเรียนสอนศาสนาคริสต์ 1 โรง (อยู่ในโรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา) มีชื่อว่า “วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล” มีครูศาสนา 40 คน มีนักเรียนคาทอลิก 45 คน มีบาทหลวง ชื่อ บาทหลวงสมเดช พันธุ์สมบัติ
- 2) ภาษาพื้นบ้าน คือ ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาภาคกลาง มีภาษาอีสานปนบ้าง
- 3) ในรอบหนึ่งปีในชุมชนมีการทำบุญหรืองานประเพณี
  - เดือน เมษายน ทำบุญประเพณี จัดงานสงกรานต์และทำบุญชุมชนด้วย
  - เดือนพฤศจิกายน งานประเพณีจัดงานวันลอยกระทง โดยร่วมกับชุมชนอื่น

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น

(1) ด้านองค์กรชุมชน

- (1.1) ชื่อ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (สัจจะ) เริ่มเดือน กันยายน พ.ศ. 2544
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ รับสมัครสมาชิก และส่งเงินออมทรัพย์ ทุก
 วันที่ 10 ของเดือนถัดไป การปล่อยกู้วงแรก เมื่อมีการส่งเงินสัจจะ
 ครบ 5 เดือน ประธานกลุ่มชื่อ นาย ศรีโพธิ์ ผดุงสอาด อายุ 62 ปี
 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 119 คน กลุ่มมีทุน 30,380 บาท
- (1.2) ชื่อกลุ่ม กองทุนชุมชนตรอกแดง กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ รับสมัคร
 สมาชิกโดยขายหุ้น ๆ ละ 10 บาท ตั้งเมื่อ เดือนกันยายน พ.ศ. 2544
 ประธานกลุ่มชื่อ นาย วิเชียร เพ็งขาว อายุ 54 ปี จำนวนสมาชิก
 เริ่มก่อตั้ง 76 คน กลุ่มมีทุน 4,120 บาท

(2) ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐเข้ามาช่วยพัฒนาในชุมชน ดังนี้

- (2.1) โครงการทำถนนลาดยางในชุมชน ยาว 600 เมตร โดยหน่วยงาน
 เทศบาล ต. ปากช่อง เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2543
- (2.2) โครงการ วางท่อระบายน้ำหน้าบ้านตามถนนในชุมชน พร้อมฝาปิด
 โดยหน่วยงาน เทศบาล ต. ปากช่อง เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 254
- (2.3) โครงการ วางท่อน้ำดื่มเสียบ ทำขอยชุมชน โดยหน่วยงาน เทศบาล
 ต. ปากช่อง เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2544 ยังไม่เสร็จสมบูรณ์

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

- 1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จาก
 การสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมประชุมชาวบ้าน ซึ่งมาจากอาชีพต่างๆ เรื่องความ
 เข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ข้อมูลจากผู้มีอาชีพค้าขาย 30
 ราย รับจ้าง 6 ราย เลี้ยงสัตว์ 4 ราย และเกษตรกรกรรม 1 ราย) พบว่า
- (1.1) เงินกองทุน 1 ล้าน ที่ได้มาเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น
- (1.2) สามารถสนองนโยบายรัฐบาล ต้องการช่วยเหลือผู้ไม่มีเงินทุน ผู้ด้อย
 โอกาส และมีโอกาสกู้เงินมาเป็นทุนในการค้าขาย ได้ประมาณ 80 %

- (1.3) มีการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
- (1.4) สามารถสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี และรู้จักการพึ่งพาตนเอง

2) การประเมินเงิน 1 ล้าน ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจว่า

- (2.1) เป็นนโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
- (2.2) มีความเข้าใจว่านำเงินก้อนนี้ไปขยายกิจการ
- (2.3) มีความเข้าใจว่า ผู้ที่ไม่มีเงินทุน สามารถกู้เงินไปประกอบอาชีพได้
- (2.4) มีความเข้าใจว่า ในกรณีผู้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน สามารถได้รับการจัดสรรก่อนได้
- (2.5) มีความเข้าใจว่า ต้องชำระเงินกู้คืนทั้งต้น และดอกเบี้ย ตามเวลาที่กำหนด

3) คณะกรรมการชุมชน (กองทุน) จากการเปิดเวทีประชุม พบว่า คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจในหน้าที่และโครงสร้าง ดังนี้

- (3.1) มีหน้าที่บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ ดูแล และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (3.2) ออกระเบียบข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- (3.3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- (3.4) มีการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน และช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ
- (3.5) มีการช่วยเหลืองานอย่างสม่ำเสมอ
- (3.6) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ และทำบัญชีแบบโปร่งใส

4) ผู้สมัครขอู้ ความเข้าใจของผู้สมัครขอู้ จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน พบว่า

- (4.1) ต้องเป็นสมาชิกฝากเงินตั้งจะออมทรัพย์
- (4.2) ต้องการกู้เงินเพื่อเอาไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ
- (4.3) การขอู้เงินขอู้เท่าไรก็ได้

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

- 1) การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการกองทุน ได้คัดเลือกผู้กู้หรือพิจารณาตามหลักเกณฑ์และระเบียบที่กำหนดไว้ มีจุดเด่น และจุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น ในการคัดเลือกผู้กู้

- (1.1) คัดเลือกจากการเป็นสมาชิกกองทุน
- (1.2) จากการเขียนใบเสนอโครงการ
- (1.3) มีผู้ค้ำประกันรับรองอย่างน้อย 2 คน
- (1.4) เพื่อประโยชน์ของผู้กู้และของกองทุน
- (1.5) พิจารณาตามเหตุผลและความจำเป็นของผู้กู้

จุดด้อย ผู้กู้ที่ไม่ได้คัดเลือก

- (1.1) การเขียนใบเสนอโครงการเขียนเกินความเป็นจริง
- (1.2) หาผู้ค้ำประกันไม่ได้

- 2) การรับชำระหนี้ จากจุดเด่น และจุดด้อย พบว่า

จุดเด่น ในชุมชนกำหนดให้มีการรับชำระหนี้ 2 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 ผู้กู้ชำระหนี้เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือน

แบบที่ 2 ผู้กู้ชำระหนี้เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นแบบ 5 เดือนครั้ง

(กรณีผู้ที่ยืม) ในชุมชนกำหนดระยะเวลาการส่งคืน

เงินต้นและดอกเบี้ย ภายใน 10 เดือน หรือ 2 งวด

จุดด้อย ปัญหาในการชำระหนี้ ได้แก่

- (2.1) ผู้กู้ที่ชำระหนี้เป็นรายเดือน เมื่อครบกำหนดแต่หาเงินไม่ได้ อาจกู้เงินนอกระบบมาชำระคืนก็ได้
- (2.2) ผู้กู้ที่ชำระหนี้แบบ 5 เดือนครั้ง เมื่อครบกำหนดส่งคืน ยอดเงินที่ส่งคืนเป็นเงินจำนวนมาก ทำให้หาเงินไม่ครบจำนวนที่ส่งคืนหรือเกิดความเสียหายที่ต้องส่งคืนเป็นจำนวนมาก

3) การติดตามหนี้ คณะกรรมการมีการติดตามหนี้ ดังนี้

(3.1) คณะกรรมการแต่งตั้งตัวแทนในการติดตามผู้กู้ที่ชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนด

(3.2) คณะกรรมการแต่งตั้งตัวแทนตรวจสอบและติดตามผลของการกู้

4) การทำบัญชี ลักษณะการทำบัญชี ในชุมชน พบว่า

จุดเด่น ได้แก่

(4.1) มีผู้รู้ในการทำบัญชี แบบระบบที่ดี ทำได้ถูกต้อง

(4.2) มีผู้ตรวจสอบบัญชีเพื่อความถูกต้อง

จุดด้อย ได้แก่

(4.1) ผู้รู้เรื่องการทำบัญชี อาจจะไม่มีความรู้ในการทำบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) ผลโดยตรง (Immediate) ได้แก่

1.1 จำนวนผู้กู้ คณะกรรมการพิจารณาจากใบเสนอโครงการของผู้ พบว่า

จุดเด่น ได้แก่

(1.1.1) มีผู้ได้กู้เงินและได้รับการอนุมัติ จำนวน 35 ราย

จุดด้อย ได้แก่

(1.1.1) มีผู้ขอกู้จำนวน 50 ราย ไม่ได้รับการอนุมัติ 15 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ จากผู้กู้ 35 ราย ที่ได้รับอนุมัติ เป็นเงิน 647,000 บาท นำไปประกอบอาชีพ ดังตารางข้างล่างนี้

อาชีพผู้กู้	จำนวนผู้กู้ (ราย)	จำนวนเงินที่กู้ (บาท)	รวมเงินกู้ (บาท)
+ ค้าขาย	1	10,000	10,000
	1	12,000	12,000
	3	15,000	45,000
	19	20,000	380,000
+ เกษตรกรรม	1	20,000	20,000
+ เลี้ยงสัตว์	1	10,000	10,000
	2	15,000	30,000
	1	20,000	20,000
+ รับจ้าง	6	20,000	120,000
รวม	35	-	647,000

ตารางที่ 4.2 แสดงกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนชุมชนตรอกแดง

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ คณะกรรมการอนุมัติจากใบเสนอโครงการขอู้ มีผู้ขอู้จำนวน 50 ราย (กรณีขอู้เงินงวดแรก) พบว่า

2.1.1 ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติ ได้รับอนุมัติ จำนวน 35 ราย กู้เงิน ไปประกอบอาชีพตามใบเสนอโครงการจริง และมีผู้ค้ำประกัน

2.1.2 ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติ ยังไม่ได้รับการอนุมัติ จำนวน 10 ราย

2.1.3 ผู้กู้ที่ไม่มีคุณสมบัติ ไม่ได้รับการอนุมัติ จำนวน 5 ราย เพราะใบเสนอโครงการที่เขียนมาไม่สมบูรณ์และหาผู้ค้ำประกันไม่ได้

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน พบว่าในชุมชนมีทุนสะสม ดังนี้

2.2.1 โดยระเบียบ สมาชิกนำเงินสัจจะมาฝากประจำทุกเดือน

2.2.2 การฝากตามระเบียบที่กำหนด คือไม่ต่ำกว่า 20 บาท

2.2.3 สมาชิกบางส่วนฝากเงินเพิ่มจากระเบียบที่กำหนดก็มี

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

3.1 กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็ง จากการกู้เงินกองทุน พบว่า

- 3.1.1 ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกของชุมชน
- 3.1.2 สมาชิกชุมชนนำเงินไปขยายกิจการ
- 3.1.3 มีการระดมเงินฝากจากสมาชิก

3.2 มีการเรียนรู้เรื่องการจัดสรรเงิน จากการจัดสรรเงิน พบว่า

- 3.2.1 การจัดสรรเงินกองทุนให้เกิดประโยชน์
- 3.2.2 การจัดสรรเงินในการดำเนินกิจการได้ถูกต้อง

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) หนี้สินของผู้กู้ที่มีกับธนาคาร พบว่า ในชุมชนส่วนใหญ่ผู้กู้มีหนี้สินกับธนาคาร แต่ผู้กู้ไม่ให้ข้อมูล
- 2) อาชีพหลักของผู้กู้ การนำเงินกู้ที่ได้ไปดำเนินกิจการ พบว่า
  - (2.1) ส่วนใหญ่ผู้กู้ประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้วแต่ขอกู้เงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริม จำนวน 17 ราย
  - (2.2) ผู้กุนำเงินไปขยายกิจการจากอาชีพเดิมที่ทำอยู่ จำนวน 18 ราย
- 4) หนี้ภายนอกนอกระบบ พบว่า ในชุมชนมีผู้กู้หลายรายได้กู้เงินนอกระบบแต่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ เพราะผู้กู้ไม่ให้ข้อมูล
- 5) รายได้ของครอบครัว จากการกู้เงิน พบว่า
  - (5.1) รายได้จากเงินกู้นำมาลงทุนในการประกอบอาชีพ
  - (5.2) รายได้จากการขยายกิจการเพิ่ม
  - (5.3) รายได้จากการประกอบอาชีพเสริม

6) ประสพการณ์ในการดำเนินกิจการ พบว่าผู้ที่มีประสพการณ์ในการประกอบอาชีพ หรือดำเนินกิจการ ดังนี้

6.1 ผู้ที่มีประสพการณ์ในการประกอบอาชีพ เป็นอย่างคี่ จำนวน 18 ราย มีอาชีพ ดังนี้

6.1.1 อาชีพค้าขาย จำนวน 8 ราย

6.1.2 อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 4 ราย

6.1.3 อาชีพบริการ จำนวน 6 ราย

6.2 ผู้ที่มีประสพการณ์ในการประกอบอาชีพเสริม บ้างเล็กน้อย จำนวน 17 ราย มีอาชีพ ดังนี้

6.2.1 อาชีพเสริมจากค้าขาย จำนวน 8 ราย

6.2.2 อาชีพเสริมจากเกษตรกรรม จำนวน 4 ราย

6.2.3 อาชีพเสริมจากการบริการ จำนวน 5 ราย

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบหน่วย B พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ แบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

(1.1) ผู้ที่มีความพอใจ จากวงเงินกู้ 20,000 บาท ที่ได้รับอนุมัติ ตามที่ขอกู้ จากการเสนอโครงการ พอใจในเงินกู้เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์

(1.2) ผู้ที่ไม่มีความพอใจ เสนอโครงการขอกู้เงินจำนวน 20,000 บาท แต่คณะกรรมการพิจารณาให้ 10,000 บาท จึงเกิดความไม่พอใจ เพราะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ

2) เงินอื่นๆ นอกจากเงินกองทุน มีดังนี้

(2.1) เงินกองทุนสัจจะออมทรัพย์

2.2.3 กระบวนการของหน่วยระบบ B มีดังนี้

1) การทำกิจการถูกวิธี ในการทำกิจการที่ถูกวิธีของผู้ พบว่า

(1.1) ผู้กุนำเงิน ไปประกอบอาชีพตามที่เสนอโครงการอย่างถูกวิธี

(1.2) ผู้กุดำเนินกิจการตามประสพการณ์ของผู้

- 2) การหาตลาดที่ดี พบว่าในการหาตลาดที่ดีควรมีการวางแผน ดังนี้
  - (2.1) สถานที่ ที่ประกอบอาชีพค้าขายต้องมีประชาชนอยู่หนาแน่น
  - (2.2) การเปลี่ยนสถานที่และยอมเสียค่าเช่าที่แพงกว่า เพื่อจะได้ขายสินค้าได้มากขึ้น
  - (2.3) วิธีการตลาด มีการส่งเสริมการขายเช่น ลด แลก แจก แถม เป็นวิธีการจูงใจผู้ซื้อ

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- (1.1) รายได้เป็นเงิน จากข้อมูลที่ได้พบว่าผู้กู้นำเงินที่ได้ไปประกอบอาชีพทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น
- (1.2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ จากข้อมูลที่ได้ พบว่าผู้กู้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ดังนี้
  - (1.2.1) ผู้กู้นำเงินไปซื้อของเข้าร้าน ทำให้ผลผลิตที่ได้เป็นสิ่งของ
  - (1.2.2) กรณีผู้กู้ที่กู้เงินไปเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ผลที่ได้ออกมา ได้แก่ ลูกหมู และไข่ เป็นต้น

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- (2.1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ พบว่า ผู้กู้นำเงินที่ไปขยายกิจการให้ใหญ่ขึ้น ซึ่งสามารถบริการลูกค้าเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- (3.1) ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง พบว่า
  - (3.1.1) มีการนำหลักพึ่งตนเองมาใช้ มีอิสระในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้
  - (3.1.2) ได้นำหลักภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ หมอดู ตักเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

- (3.2) ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน พบว่า
  - (3.2.1) ผู้ที่มีกิจการที่มั่นคง และเข้มแข็ง
  - (3.2.2) การดำเนินกิจการของผู้ที่ประสบความสำเร็จ

3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 5 ข้อ พบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า

- (1) เป็นนโยบายที่ทางรัฐบาลเป็นผู้กำหนดเรื่องเงิน 1 ล้านบาท
- (2) ชุมชนมีการตื่นตัวและมีความต้องการให้เกิดกองทุน
- (3) ชุมชนจัดตั้งกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการรู้จักออมเงิน
- (4) เกิดการสร้างงาน การพัฒนาอาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาส และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า

- (1) ในการจัดตั้งกองทุนมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการให้คำแนะนำ
- (2) การเลือกคณะกรรมการ เลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถไว้ใจได้ มีความซื่อสัตย์ รู้จักการบริหารเงินกองทุนฯ
- (3) การพิจารณาการกู้เงินของสมาชิก มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง
- (4) การจัดทำบัญชี ได้ทำตามรูปแบบที่ทางราชการกำหนด ทำแบบโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
- (5) มีการจัดสรรผลประโยชน์ หรือเงินปันผลจากดอกเบี้ยที่ได้รับจากผู้กู้

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า

- (1) นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
- (2) นำความรู้และภูมิปัญญาที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์
- (3) ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

- (1) ประชาคมสร้างความเข้าใจที่จะไม่กู้หนี้ยืมสินนอกระบบ
- (2) มีการชี้แนะให้สมาชิกเข้าใจเรื่องการมีกองทุนฯ
- (3) ให้ใช้ประโยชน์ของการรู้จักกองทุนเงินออม

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า

- (1) ด้านการเงิน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนเงินล้าน
- (2) ด้านทรัพยากรทางกายภาพ มีประชากรอาศัยอยู่ ประมาณ 560 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ
- (3) ทูทางวัฒนธรรม ประเพณี งานประเพณีประจำชุมชน ได้แก่ งานทำบุญชุมชนในวันสงกรานต์และงานวันลอยกระทง มีโบสถ์คริสต์ 1 แห่ง อยู่ในโรงเรียน ชื่อ วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล (คาทอลิก)
- (4) ทูทางปัญญา ในเขตชุมชนมีโรงเรียน 1 แห่ง ชื่อ โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา มีระดับชั้นการศึกษาตั้งแต่ชั้น อภิบาล จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมและปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ มีดังนี้

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า

- (1) การจัดตั้งกองทุนสัจจะออมทรัพย์ขึ้น เพื่อเป็นรากฐานให้สมาชิกรู้จักการฝากเงินหรือออมเงิน เพื่อประโยชน์ในอนาคต
- (2) คณะกรรมการเป็นผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มีการพิจารณาเงินกู้อย่างยุติธรรมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชน ไม่คิดแต่ประโยชน์ส่วนตัวคิดถึงแต่ประโยชน์ของส่วนรวม
- (3) การบริหารกองทุน คณะกรรมการในชุมชนบริหารกองทุนแบบโปร่งใส ในการทำบัญชีสามารถมีการตรวจสอบได้

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า

- (1) ในการฝากเงินหรือออมเงินสัจจะ สมาชิกอาจจะกู้เงินจากนอกระบบหรือขอยืมจากคนอื่นก็ได้

- (2) ในการเลือกคณะกรรมการเพื่อเข้ามาบริหารงานสมาชิกบางส่วนไม่ไว้วางใจในเรื่องการพิจารณาเงินกู้ ผู้กู้ได้เงินไม่เท่ากันทำให้เกิดความไม่พอใจ
- (3) ในการทำบัญชี คณะกรรมการอาจมีการรู้กันภายในกลุ่มคณะกรรมการ ทำให้สมาชิกเกิดความสงสัยแต่ไม่สามารถขอตรวจสอบได้

3.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

- 3.3.1 มีหน่วยองค์กรภายนอกชุมชน ได้แก่เทศบาล ต.ปากช่อง ได้จัดอบรมสมาชิกในชุมชน เรื่องการฝึกอาชีพต่างๆ และมีการส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกในชุมชน

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

3.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

จากการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร มีการประชุมรับและฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งในชุมชนมีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เป็นต้น

3.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้มีอาชีพค้าขาย จำนวน 6 ราย กลุ่มผู้มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 6 ราย พบว่า

ความเข้มแข็งของชุมชน เกิดจากประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีกัน รักใคร่ปรองดองกัน เมื่อมีการจัดงานในชุมชน ได้แก่ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญบ้าน ประชาชนในชุมชนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การมีผู้นำที่ดี เป็นผู้เสียสละ ก็มีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะผู้นำของชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรต่อประชาชนและเป็นแบบอย่างที่ดี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเอาข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล จากการติดตามผลการประเมิน โครงการ กองทุนชุมชนนครอกลง สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 5 ประการ ดังนี้
  - (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้าง รายได้
  - (2) ส่งเสริมและพัฒนา ให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  - (3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง และส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียง
  - (4) กระตุ้นเศรษฐกิจ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม
  - (5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน
- 1.2 เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุน และปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุ เป้าหมายของกองทุน
- 1.3 เพื่อทราบกระบวนการเครือข่ายองค์กร การเรียนรู้ และความเชื่อมโยงกันภายใน ชุมชน
- 1.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน และกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2 วิธีดำเนินการ

- 2.1 ศึกษาวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.2 เลือกใช้ CIPP Mode ในการประเมินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บจากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือ แบบรายงาน (บร.1 – บร.12) ได้แก่ การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต
- 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบเชิงปริมาณ เป็นตัวเลข(ร้อยละ) และแบบ เชิงคุณภาพ เป็นการบรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องกองทุน

3. ผลการดำเนินการ

1. การประเมินหน่วยระบบ A ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1) ปัจจัยนำเข้า

(1) การเกิดกองทุน เดิมมีกองทุนในชุมชนครั้งแรก เมื่อประมาณ 10 ปีมาแล้ว คณะกรรมการชุมชนบริจาคเงินเป็นเงินทุนคนละ 500-2,000 บาท รวมแล้วมีเงินทุนประมาณ 5,000 บาท คณะกรรมการมี 5 คน ในปัจจุบันเลิกดำเนินการกองทุนตรอกแดงแล้ว ต่อมาได้จัดตั้งกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เป็นการออมเงินก่อนที่เงินกองทุนหมู่บ้านมา และกองทุนที่ได้รับมาใหม่ คือ กองทุน 1 ล้าน

(2) คณะกรรมการ และชาวบ้านในชุมชน มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่ากองทุนฯ ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง

1.2) กระบวนการบริหารจัดการแนะนำส่งเสริมผู้กู้

คณะกรรมการกองทุนมีการคัดเลือกผู้กู้ ด้วยความเหมาะสม มีการรับชำระหนี้จากผู้กู้ทุกคน มีผู้ทำบัญชีเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ในการทำบัญชี รวมทั้งมีผู้ตรวจสอบบัญชีเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

1.3) ผลผลิตของการจัดการแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผู้กู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ มีจำนวน 35 ราย มีทุนสะสมของชุมชนได้จากการออม คือ เงินกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เป็นการระดมเงินฝากของสมาชิก

2. การประเมินหน่วยระบบ B การดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

2.1) ผู้กุนำเงินที่ได้ไปประกอบอาชีพเดิม จากการมีประสบการณ์อยู่แล้ว

2.2) ผู้กุนำเงินที่ได้ไปขยายกิจการที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

2.3) ผู้กูู้จักการพึ่งพาตนเอง และเลี้ยงครอบครัวได้

อภิปรายผล เพื่อแสดงออกทางความคิดของผู้วิจัย เกี่ยวกับผลการวิจัยนั้น สรุปได้ดังนี้

1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนตรอกแดง บรรลุได้ 5 ข้อดังนี้

- (1.1) การเกิดกองทุน กองทุนชุมชนตรอกแดง เกิดจากสมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกัน มีความต้องการให้มีกองทุนเพื่อสร้างรายได้ และสร้างอาชีพให้สมาชิกในชุมชน
- (1.2) การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนชุมชนตรอกแดง มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุน และคณะกรรมการแต่ละคนมีการแบ่งหน้าที่ ในการทำงานอย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการวางระเบียบข้อบังคับการบริหารกองทุนด้วย
- (1.3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนชุมชนตรอกแดง เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง และเศรษฐกิจพอเพียงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำหลักการพึ่งตนเองแลเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารกองทุนและประกอบอาชีพ
- (1.4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม สมาชิกในชุมชนตรอกแดง ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มในการประกอบอาชีพ แต่มีการฝึกอาชีพให้สมาชิกในชุมชนจากหน่วยองค์กรภายนอกชุมชน
- (1.5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน สมาชิกในชุมชนตรอกแดง จากการดำเนินงาน ในชุมชนมีศักยภาพในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการเงิน ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ทางวัฒนธรรมประเพณี และทางปัญญา รวมทั้งการประกอบอาชีพต่างๆ ของสมาชิก ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง การเกษตร และการบริการ เป็นต้น

2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

(2.1) ปัจจัยด้านบวก

- 2.1.1) สมาชิกในชุมชนตรอกแดง มีส่วนในการจัดตั้งกองทุนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคณะกรรมการกองทุน
- 2.1.2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มองค์กร ทั้งกลุ่มกองทุนสัจจะ และกลุ่มกองทุนชุมชนตรอกแดง
- 2.1.3) ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น
- 2.1.4) สมาชิกมีการส่งคืนเงินกู้ทุกเดือน

(2.2) ปัจจัยด้านลบ

- 2.2.1) สมาชิกบางราย ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งกองทุน
- 2.2.2) สมาชิกบางราย ไม่พอใจในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการ
- 2.2.3) สมาชิกบางราย ที่กู้เงินไปแล้ว หากเงินส่งคืนกองทุนไม่ทันกำหนด ต้องกู้ยืมจากทุนนอกระบบมาส่งให้กองทุน

3) การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ในชุมชนตรอกแดง โดยภาพรวมสภาพแวดล้อมถูกจำกัดด้วยเวลา เช่น ผู้ที่มีอาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้าง เป็นต้น ไม่สามารถที่จะสร้างเครือข่ายองค์กรให้เข้ากับการเรียนรู้ได้

4) ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน มีดังนี้

- 4.1.1) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 4.1.2) มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กร
- 4.1.3) มีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ คอยดูแลห่วงใย
- 4.1.4) การให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหา

5) ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ ได้แก่

- 5.1) ผลโดยตรง (Immediate Result) สมาชิกที่กู้เงินไปเพื่อประกอบอาชีพ หรือนำไปขยายกิจการเมื่อเวลาผ่านไปผลจากการประกอบอาชีพ หรือขยายกิจการสามารถก่อให้เกิดรายได้ ส่วนหนึ่งเอาไว้ใช้จ่ายในครอบครัว อีกส่วนหนึ่งนำส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนที่มี เดบิตดีขึ้น
- 5.2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกที่กู้เงินไปเพื่อประกอบอาชีพ หรือขยายกิจการ สามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้ เพื่อศักยภาพให้ตนเองในการประกอบอาชีพ การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น
- 5.3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) สมาชิกหรือคนในชุมชน มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

เนื้อหาประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการเสนอแนะให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งในการใช้ผลการวิจัย การพัฒนาชุมชน มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกองทุนชุมชน และระเบียบกองทุนแห่งชาติ ได้แก่
  - (1.1) เรื่องเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ขอเสนอแนะว่าควรขยายวงเงินกู้ให้สูงกว่า 20,000 บาท โดยพิจารณาจากความจำเป็นของผู้กู้แต่ละราย
  - (1.2) ระยะเวลาในการทำงานของคณะกรรมการกองทุน ขอเสนอแนะว่าควรให้คณะกรรมการกองทุนบริหารงานมากกว่าที่กำหนด คือ 2 วาระ ในกรณีที่สมาชิกเห็นว่าสมควรให้บริหารกองทุนต่อไป
2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนชุมชน ได้แก่
  - (2.1) เรื่องการพิจารณาเงินกู้ ขอเสนอแนะว่าการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุน ไม่ควรพิจารณาให้ตามผู้กู้ขอผู้มา ควรพิจารณาจากการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของวงเงินที่ขอกู้มากกว่าการเขียนขอกู้มา
  - (2.2) การส่งคืนเงินกู้ ขอเสนอแนะว่าคณะกรรมการไม่ควรเกรงใจผู้กู้ ในกรณีที่ผู้กู้ส่งคืนไม่ตรงตามกำหนด ควรให้เสียค่าปรับ เพื่อไม่ให้เป็นตัวอย่างไม่ดีแก่ผู้กู้รายอื่นๆ เพราะการส่งคืนตามกำหนดเงินจะหมุนเวียนให้ผู้กู้รายต่อไป
3. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน มีดังนี้
  - (3.1) ผู้กู้ควรนำเงินกู้ไปขยายกิจการ เช่น การซื้อสินค้าเข้าร้านตามความต้องการของลูกค้า เพื่อสะดวกในการที่ลูกค้าไม่ต้องออกไปซื้อนอกชุมชน
  - (3.2) ผู้กู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้เวลานานกว่าจะได้ผลผลิตเช่น เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ควรมีอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัว เพื่อจะได้ไม่ต้องรอผลผลิตนาน
  - (3.3) มีหน่วยองค์กร (เทศบาล ต. ปากช่อง) ได้จัดฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่สมาชิกทุกชุมชน สมาชิกที่พอมีเวลาควรฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเป็นอาชีพเสริมได้ และเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ควรมีการทำวิจัยต่อ เพื่องานที่ผู้วิจัยทำไว้จะได้ต่อเนื่อง ได้แก่

- (4.1) ในส่วนของคณะกรรมการ มีการติดตามผลของคณะกรรมการในการบริหารเงินกองทุน เช่น การเลือกคณะกรรมการกองทุนใหม่ในกรณีหมดวาระ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนชุดใหม่เข้ามาบริหารงานแทนชุดเดิม
- (4.2) ในส่วนของผู้กู้ มีการติดตามผลของผู้กู้เงิน ในเรื่องการชำระคืนเงินกองทุนของผู้กู้ มีการชำระคืนตามเวลาที่กำหนดไว้ในใบสัญญาหรือไม่
- (4.3) ในส่วนเรื่องบัญชีกองทุน มีคณะกรรมการกองทุนจัดทำบัญชี และแจ้งให้สมาชิกทราบ มีการจัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปี ปีละหนึ่งครั้งเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชี

บรรณานุกรม

- เจเลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- เจเลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545. ชุดสารนิพนธ์. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด
- อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ. 2545. ชุดวิชาประเมินเพื่อพัฒนา. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทอง การพิมพ์.
- คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ , ศูนย์ประสานงาน . 2544 . ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน
- คณะกรรมการกองทุนชุมชนตรอกแดง . 2544 . ระเบียบกองทุนชุมชนตรอกแดง . นครราชสีมา. _____ .2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- _____ .2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- _____ .2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- _____ . ศูนย์ประชาสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการ. 4 มกราคม 2545. มติชนรายวัน, น.18
- ชนิกา สุขสมจิตร. 6 กรกฎาคม 2545. ข่าวเศรษฐกิจ. เดลินิวส์, น. 8
- _____ .13 กรกฎาคม 2545. ข่าวเศรษฐกิจ. ไทยรัฐ, น.
- _____ .20 กรกฎาคม 2545. ข่าวเศรษฐกิจ. เดลินิวส์, น. 9
- ฉลามเขียว (นามแฝง). 26 สิงหาคม 2545 รอบบ้าน. ไทยรัฐ, น. 6
- _____ .27 สิงหาคม 2545. เกษตร. ข่าวสด, น. 29